

HC Zondag 35 – Heb God lief: laat hem zichzelf zijn!

Iedereen maakt zich een voorstelling van God, heeft een beeld van God. Toch waarschuwt God voor het gevaar van beelden: je maakt al snel een God op maat. God heeft je iets veel mooiers te bieden: in Jezus Christus, zijn perfecte beeld, laat hij zich kennen!

Voor preeklezers: ik hoor graag als mijn preek ergens gelezen wordt. Neem dan even contact met mij op: hmveurink@gmail.com. Dan stuur ik ook de bijbehorende powerpoint toe.

Bij deze preek is een verwerkingsblad beschikbaar: [DoorSpreken](#).

Liturgie

Welkom

Zingen: GKB Gezang 171 : 1 en 2

Stil gebed

Votum en groet

Zingen: LvK Lied 457 : 3 en 4

Gebed

Introductie preek

Lezen: 1 Samuël 4 : 1b – 11 en HC Zondag 35

Zingen: Psalm 86 : 4 en 5

Preek

Zingen: LvK Lied 75 : 1 en 3

Geloofsbelijdenis

Zingen: Opwekking 349

Gebed

Mededelingen

Collecte

Zingen: Psalm 33 : 2 en 8

Zegen

Heb God lief: laat hem zichzelf zijn!

Introductie

Bij ons thuis verbieden we van alles.

'Daniël, je mag niet gaan slapen.'

'Niet je brood opeten hoor.'

'Nee, ik wil geen knuffel van je.'

Het blijkt de makkelijkste manier om bij Daniël iets voor elkaar te krijgen.

Regels zijn er per slot van rekening om te overtreden...

Regels en wetten belemmeren je in je vrijheid, dat hebben kinderen al door.

Toch gaan we het over regels hebben, Gods regels.

In drie leerdiensten staan we stil bij de wet.

Ook die regels zijn niet altijd geliefd,

en soms wordt dat met een beroep op Paulus verpakt

in dat we door Jezus vrij zijn en daarom de regels niet meer nodig hebben.

Maar is dat zo?

Beknotten Gods regels je vrijheid?

Of zijn die regels misschien wel bevrijdend?

De tien geboden kun je in tweeën delen.

De eerste vier geboden zeggen: 'heb God lief',

de andere zes: 'heb je naaste lief'.

Over die eersten gaan we het hebben: 'heb God lief.'

Het eerste gebod, 'vereer geen andere goden', slaan we over.

Dat gebod kun je zien als een overkoepelend gebod:

elk volgende gebod heeft daar wel iets mee te maken.

Wij gaan het aan de hand van het tweede, derde en vierde gebod hebben over God liefhebben:

over Gods beeld, Gods naam en Gods dag.

Dat kan je helpen om liefde voor God vorm te geven,

want liefde is zoveel meer dan een gevoel.

En als je er maar gewoon mee aan de slag gaat,
dan hoop ik dat je mag merken wat zo veel mensen hebben
gemerkt:

dat het gevoel van liefde voor God vanzelf meegroeit!

Drie diensten dus over het thema 'heb God lief!'

Vandaag over het tweede gebod: 'maak geen godenbeelden'.

We lezen eerst 1 Samuël 4 : 1b – 11 en daarna Zondag 35 van de
Catechismus.

Inleiding

dia 1 – fresco origineel

'God kan en mag op geen enkele manier afgebeeld worden.'

En toch begin ik met dit plaatje...

Het is een schilderij, een fresco, van Jezus.

Geschilderd rond het jaar 1930 door de Spaanse schilder Elias
Garcia Martinez.

Hoe dan ook: een afbeelding van Jezus.

Heb ik soms liggen slapen toen ik uit de catechismus voorlas?

Wees gerust, ik ben er helemaal bij vanmiddag, en niet van
plan in slaap te vallen.

Ik ben ervan overtuigd dat dit soort afbeeldingen niet tegen
dat tweede gebod ingaan.

Zou dat wel zo zijn, dan hebben we grotere problemen...

Dan moet je alle kinderbijbels zo snel mogelijk de deur uit
doen,

nee, je zou ze moeten verbranden,

zodat je ook geen anderen tot zonde zou verleiden.

Laten we er dus maar even vanuit gaan dat zo'n fresco wel door
de beugel kan.

Het is te zien in de dorpskerk van Borja, een dorp in Spanje
met zo'n 5000 inwoners.

Het is geen bijzonder kunstwerk:

de katholieke kerk heeft duizenden van dit soort fresco's.

Dat verandert in 2012.

Zoals je ziet is het fresco in niet al te beste staat.

Tijd dus voor een restauratie.

Eén van de dorpsbewoners, een vrouw van 81, kan niet langer aanzien

dat dit fresco met het jaar verder afbladdert.

Ze had al wel meer geschilderd, mooie schilderijen, dus de plaatselijke priester heeft er wel vertrouwen in.

Het resultaat was, eh... nou ja, oordeel zelf maar.

dia 2 – fresco resultaat

Schilderen op koude en natte stenen

is wel wat anders dan schilderen op een droog doek.

De verf is alle kanten uitgelopen,

en opeens werd het fresco wereldberoemd.

Het uitgestorven Borja is opeens een toeristische attractie van formaat.

Waar een mislukte restauratie al niet goed voor kan zijn...

Het zal duidelijk zijn: deze restauratie was geen verbetering.

Het was allemaal goed bedoeld,

maar goede bedoelingen maken nog geen goed schilderij.

Het resultaat werkt op je lachspieren

en doet op geen enkele manier recht aan het origineel.

dia 3 – heb God lief: laat hem zichzelf zijn!

Daarmee komen we terug bij dat tweede gebod.

Onze beelden van God kun je met die mislukte restauratie vergelijken.

Met de beste bedoelingen maken we God onherkenbaar.

Beelden kunnen geen recht doen aan God.

Daarom houdt het tweede gebod ons voor:

heb God lief: laat hem zichzelf zijn!

1. Behoefte aan beelden

dia 4 – behoefte aan beelden

Dat klinkt nogal logisch.

Waarom zou je God niet zichzelf laten zijn?

Waarom zou je een beeld van hem maken?

Toch hebben wij een grote behoefte aan beelden, ook van God.

dia 5 – soorten beelden: godenbeeldjes

Het lijkt mij goed om eerst even duidelijk te krijgen waar we het over hebben als we het over 'beelden' hebben.

In de bijbel wordt in het tweede gebod het woord 'godenbeelden' gebruikt.

Het tweede gebod gaat allereerst over het maken van beeldjes, van bijvoorbeeld hout, steen of brons.

En dan niet zomaar beeldjes, maar godenbeelden:

beeldjes die een god vertegenwoordigen en waar je voor knielt alsof het de god zelf is.

Dat is de meest letterlijke betekenis van 'beelden'.

Ik denk dat zulke beelden bij ons nauwelijks voorkomen.

dia 6 – afbeeldingen

Toch geloof ik niet dat het tweede gebod over datum is.

De catechismus geeft een tweede betekenis aan dat woord 'beelden':

daar gaat het niet over godenbeeldjes, maar over afbeeldingen.

De catechismus is in een heel andere tijd geschreven:

midden in de kerkstrijd in de 16e eeuw tussen katholieken en protestanten.

Katholieke kerken zaten vol afbeeldingen, van God en van de heiligen.

Wat de gewone mens over God wist, had hij uit die afbeeldingen gehaald.

dia 7 – denkbeelden

Beeldjes, afbeeldingen, daar houdt het nog niet mee op: er zitten denkbeelden achter.

Dat is de derde betekenis van 'beelden', de diepere betekenis.

Het tweede gebod gaat ook over beelden in je hoofd,

je een voorstelling maken van wie God is.

Dat is waar beeldjes en afbeeldingen beginnen.

dia 8 – wat voor denkbeelden van God kom je tegen?

Denkbeelden, je een voorstelling van God maken, kunnen jullie voorbeelden van geven van waar je dan aan kunt denken?

Wat voor denkbeelden van God kom je tegen?

(antwoorden verzamelen)

Ik denk dat we allemaal wel zulke beelden hebben, en dat het tweede gebod ons dus allemaal iets te zeggen heeft.

dia 9 – beelden halen God dichterbij

Maar waarom hebben we zo'n behoefte aan beelden?

Dat wordt duidelijk in 1 Samuël 4.

Het is oorlog tussen de Israëlieten en de Filistijnen.

De Israëlieten hebben zware verliezen geleden

en voelen zich door God in de steek gelaten.

Daarom besluiten ze de ark van het verbond te laten halen.

Als de ark er maar is, dan zal God wel met hen zijn!

Op deze manier wordt de ark zo'n beeld van God.

Ze doen alsof de ark God zelf is.

God is ongrijpbaar, daar kunnen ze niets mee,

en daarom gebruiken ze de ark om God wat dichterbij te halen.

Dat is precies waarom we beelden van God maken:

we willen God graag concreet maken, dichtbij halen.

Als je een voorstelling van God hebt, als je hem voor je ziet, dan lijkt het makkelijker om met hem om te gaan.

Beelden geven duidelijkheid en maken God herkenbaar.

Juist in onze tijd is die behoefte enorm.

In onze wereld wordt alles in beelden verpakt.

Een beeld zegt meer dan 1000 woorden.

En als je dan toch woorden gebruikt, dan moet het beeldend zijn:

in hapklare brokken zodat je het direct voor je ziet.

Anders haak je af.

Niet gek dus, dat je je ook van God een voorstelling wilt maken.

2. Gevaar van beelden

dia 10 – wat is er gevaarlijk aan beelden?

Toch zegt het tweede gebod: maak geen beelden van God!

Waarom eigenlijk?

Wij zitten toch gewoon zo in elkaar dat we beelden nodig hebben?

Wat is nou het gevaar van beelden?

Over die vraag mogen jullie even met elkaar overleggen.

Doe dat in twee- of drietalen.

Wat is nou zo gevaarlijk aan beelden en denkbeelden?

dia 11 – beelden laten God niet zichzelf zijn

Wat is het gevaar van beelden?

Het gevaar is niet dat we God dichtbij halen:

God geeft dit gebod niet omdat hij graag op afstand wil staan en niet wil dat we ons iets bij hem kunnen voorstellen.

Het probleem is dat onze beelden nooit recht doen aan God.

Beelden die je van God hebt, laten God niet zichzelf zijn.

Dat is waar het de Catechismus uiteindelijk ook om gaat:

dat we God niet op onze maar op zijn manier vereren.

Beelden, hoe mooi ook, doen God altijd tekort.

God kun je niet in een beeld vatten,

hij is altijd groter, schitterender en veelzijdiger.

Meestal is het zo dat je met beelden

de werkelijkheid mooier kunt laten lijken.

Als je bijvoorbeeld op zoek bent naar een vakantiehuisje,

ziet het er op de foto's bijna altijd ruimer uit dan het is.

Een goede fotograaf kan het allemaal nog net wat mooier maken.

Met God kan dat niet: God past niet in ons voorstellingsvermogen.

God is de Schepper, alles wat wij kennen heeft hij gemaakt.

Als we een beeld van hem maken, trekken we hem naar beneden, in de schepping.

dia 12 – beelden van God zijn eenzijdig

Maar: is het wel mogelijk, leven zonder beelden van God?

Het lijkt mij niet, dan zou ik direct moeten stoppen met preken...

In elke preek zet ik een beeld van God neer.
Trouwens, God zelf gebruikt ook allerlei beelden.
Lees maar eens wat er allemaal voor kunst in de tempel staat.
En God vergelijkt zichzelf met van alles:
hij is een Rots, een Herder, een Rechter, een Vader, een Arts,
enzovoort.
Allemaal beelden.

Volgens mij slaat de Catechismus dan ook een beetje door,
met dat we op geen enkele manier beelden van God mogen maken.
Trouwens, wel te begrijpen vanuit de achtergrond van die
Catechismus.
Het zet zich af tegen de Katholieke kerk van die tijd,
waarin hele diensten in het Latijn werden afgestoken,
maar het gewone volk het met fresco's en raamschilderingen
moest doen.

Maar beelden op zich zijn niet het probleem.
Het probleem is dat beelden al snel een eigen leven gaan
leiden.
Beelden van God zijn altijd eenzijdig.
Het is onmogelijk om te geloven zonder een beeld van God te
hebben.
Maar beperk je dan niet tot een eenzijdig beeld.
Niet voor niets gebruikt God heel verschillende beelden voor
zichzelf.
In de veelheid van beelden kan God zichzelf zijn.

dia 13 – beelden passen God aan je wensen aan
Het gevaar is dat je die veelheid niet meer ziet,
en God beperkt tot een of twee beelden.
Je kiest zelf de beelden uit waardoor je het meest wordt
aangesproken,
en maakt zo je eigen God op maat.
Dat gebeurt in 1 Samuël 4.
God wordt klein gemaakt, tot een God die overwinnaar in een
oorlog is.
De Israëlieten willen van de Filistijnen winnen,

en gebruiken God als een soort mascotte die aan hun wensen tegemoet moet komen. Daar doet God dus niet aan mee!

En zo'n mascotte-God is dichterbij dan je zou denken. Op diezelfde manier kun je ook Gods liefde misbruiken. Je hebt het beeld: 'God is liefde', en vervolgens kun je daar mee aan de haal gaan om je eigen gedrag goed te praten.

'God houdt toch van me?

Hij wil toch dat ik gelukkig ben?

Dan vindt hij het ook goed dat ik...' vul zelf maar in!

Mag God ook nog zichzelf zijn?!

3. Jezus Christus als Gods beeld

dia 14 – Jezus Christus als Gods beeld

Ook al ontkom je er niet aan dat je beelden van God hebt, toch is het met beelden altijd oppassen:

voor je het weet heb je je eigen God gemaakt.

Maar hier houdt het niet op: God zelf geeft ons een beeld zodat wij geen beelden meer hoeven te maken.

Gods beeld is Jezus Christus!

dia 15 – God komt dichtbij in zijn Zoon

Lees maar mee in Kolossenzen 1:15:

'Beeld van God, de onzichtbare, is hij, eerstgeborene van heel de schepping'.

Jezus Christus is hét beeld van God.

Maar door hun eigen beelden hebben velen hem niet herkend.

Hij lijkt niet op die God die oorlogen wint.

Hij lijkt niet op de koning die de mensen verwachten.

Hij lijkt ook niet op die God die alles goed vindt wat je doet:

hij haalt stevig uit naar mensen die denken dat ze wel goed zitten.

Deze Jezus is Gods beeld.

God wil niet op afstand staan, hij wil dichtbij komen!

Maar een beeld, in wat voor vorm ook,
of het nu een beeldje, een afbeelding of een denkbeeld is,
is daarvoor veel te klein.

God wil dichtbij je komen, niet in een beeld maar in zijn
Zoon.

Jezus als persoon leren kennen, dat is veel mooier dan welk
beeld ook!

Door Jezus komt God dichtbij, wordt hij concreet, kun je met
hem omgaan.

Paulus zegt in Efeziërs 3:12:

'in Christus Jezus hebben wij vrijelijk toegang tot God.'

Daar hebben we onze beelden niet voor nodig!

dia 16 – Jezus kennen door de aanspraak van Gods Woord

Maar hoe leer je Jezus dan kennen?

Dan kom ik toch weer bij de Catechismus uit:

'door de levende verkondiging van zijn Woord.'

Als je Jezus wilt leren kennen,

dan is omgang met Gods Woord onmisbaar.

Dan gaat het niet om de bijbel als boek op zich,

sterker nog: dat kan ook weer beeldendienst worden.

Als je God als God van een boek ziet, heb je toch weer een
beeld van hem gemaakt.

Het gaat om 'levende verkondiging':

door de Heilige Geest word je in Gods Woord zelf aangesproken.

Als je het voor jezelf leest, maar ook als we dat samen in de
kerk doen.

Als je je steeds door Gods Woord laat aanspreken, leer je
Jezus kennen.

En beelden kunnen er best aan bijdragen dat die verkondiging
zich vastzet.

dia 17 – Jezus niet eenzijdig benaderen

Trouwens, het blijft dan nog wel oppassen

dat je niet Jezus eenzijdig gaat benaderen.

Je leert hem niet alleen kennen in Marcus,

maar ook in 1 Samuël en in Openbaring, om maar eens wat te

noemen.

Van Jezus worden ook weer beelden gemaakt.

Denk bijvoorbeeld aan de jaarlijkse uitvoering van The Passion,

waar het lijdensverhaal van Jezus uitgebeeld wordt en ondersteund met liedjes van nu.

Ik denk dat er beroerdere manieren zijn om iets van Jezus te laten zien,

maar wees je er wel van bewust dat zoiets eenzijdig is.

Het is prachtig als het mensen aan het nadenken kan zetten over wie Jezus is en waarom je leeft,

maar het is niet meer dan een begin.

Jezus is veel meer: niet alleen gekruisigd voor ons,

maar ook opgestaan en naar de hemel gegaan,

vanwaar hij regeert in glorie.

4. Gods beeld dragen

dia 18 – Gods beeld dragen

Beelden maken God klein: we passen God aan onszelf aan.

Beelden zijn ook niet nodig: Jezus Christus is Gods beeld, in hem komt God naar je toe.

En dan gebeurt er iets wonderlijks:

in plaats van dat wij God op ons laten lijken, laat God ons op zichzelf lijken!

God maakt ons dragers van zijn beeld.

Wij passen God aan ons aan, maar God past ons aan zichzelf aan!

dia 19 – God past ons aan zich aan!

Luister maar naar Paulus, in 2 Korintiërs 3:18:

‘Wij allen die met onbedekt gezicht de luister van de Heer aanschouwen,

zullen meer en meer door de Geest van de Heer

naar de luister van dat beeld worden veranderd.’

Wij mogen Gods beeld dragen!

dia 20 – laat God zichzelf zijn

Stop daarom met God aan jezelf aan te passen:

laat hem zichzelf zijn!

Dat is iets wat we wel snel doen.

Dat we sommige gedeelten uit de bijbel maar liever overslaan, omdat we er gewoon niet zoveel mee hebben.

Dat we voor God proberen te denken: 'als God liefde is, dan...'

Terwijl we eigenlijk vooral in ons eigen straatje denken.

'Ik kan me niet voorstellen dat God...'

nee: het gaat er niet om wat ik me kan voorstellen.

Als God in mijn voorstellingsvermogen past, blijft er niet veel over.

Het is niet te voorkomen dat je beelden van God hebt,

maar laat die beelden steeds weer door God corrigeren!

Luister naar wat hij over zichzelf zegt,

naar hoe je Jezus op elke bladzijde van de bijbel ontmoet.

dia 21 – draag Gods beeld

En draag dan Gods beeld.

Zo heeft God je gemaakt.

Helemaal aan het begin, je leest het op de eerste bladzijde van je bijbel,

zegt God: 'laten wij mensen maken die ons evenbeeld zijn, die op ons lijken.'

Wij zijn gemaakt om God op aarde te vertegenwoordigen.

In die opdracht hebben we gefaald, maar in Jezus Christus begint God opnieuw.

Jezus maakt het waar: hij is Gods beeld op aarde,

en nu herstelt hij door zijn Geest Gods beeld in ons.

dia 22 – munt

In Marcus 12 wordt Jezus door een aantal Farizeeën op de proef gesteld.

Ze vragen aan Jezus of het toegestaan is om de keizer belasting te betalen.

Jezus vraagt hen om een geldstuk.

'Wiens afbeelding staat hierop?' vraagt hij.

'Dat van de keizer,' antwoorden de Farizeeën.

Dan volgt een raadselachtige uitspraak van Jezus:

'geef wat van de keizer is aan de keizer,
en geef aan God wat God toebehoort.'

Het is een oproep om Gods beeld te dragen.

Het beeld van de keizer staat op een muntje, daarom is het voor hem,

maar het beeld van God staat op ons: wij zijn van God!

Denk daar maar aan, de volgende keer dat je met een muntje betaalt.

dia 23 – Laat God zichzelf zijn: een bevrijdende regel!

'Maak geen beelden,' is dat zo'n regel die je vrijheid beknot?

Ik denk het niet.

God wil je iets veel mooiers dan een beeld geven: zichzelf!

Wil jij dat zien en zijn beeld dragen?

Dat is bevrijdend!

Amen.